

УДК 338.2:338.22.021.1

JEL Classification: H11, O02, M2, P17

Оксана Мазуренок

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
вул. Руська, 56, м. Тернопіль, 46001, Україна
e-mail: mazurenokoxana@gmail.com
к.е.н., асистент, кафедра фінансів, обліку і контролю

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА В СФЕРІ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. Метою даної роботи в сучасних умовах господарювання України надзвичайно актуальним є завдання ефективного державного регулювання, яке повинно ґрунтуватися на комплексному і системному впровадженні стимулюючих заходів на підприємствах, що базуються на законодавчо-нормативній базі політики держави.

На сьогоднішній день виділені основні напрямки державного регулювання підприємництва в Україні, визначені напрями та методи їх реалізації. Більшість дослідників велику увагу приділяють формулюванню основних завдань в галузі підтримки підприємництва в залежності від тих чи інших негативних тенденцій, притаманних самим підприємствам. Найбільш складним в процесі планування та реалізації таких проектів є об'єктивне врахування різного роду чинників зовнішнього і внутрішнього середовища. Зважаючи на це, існує значна проблема щодо шляхів впровадження державної регуляторної політики та їх конкретного визначення.

Основними завданнями дослідження є вирішення питання як саме забезпечити чітке виконання цілісної системи державної підтримки розвитку підприємництва, зокрема за допомогою формування високоякісного правового поля. Для цього розглянуто підходи до вирішення проблем формування й підтримки державою сектора підприємництва, конкурентного середовища в перехідній економіці. Результати проведеного дослідження полягають у теоретичному обґрунтуванні основних чинників, які заважають розвитку підприємництва та шляхів впровадження державної регуляторної політики.

Ключові слова: державна політика, розвиток, підприємство, фінансування, програма, криза, законодавство.

Оксана Мазуренок

ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПОЛИТИКА В СФЕРЕ ПОДДЕРЖКИ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ

Аннотация. Целью данной работы в современных условиях хозяйствования Украины чрезвычайно актуальной является задача эффективного государственного регулирования, которое должно основываться на комплексном и системном внедрении стимулирующих мероприятий на предприятиях, основанных на законодательно-нормативной базе политики государства.

На сегодняшний день выделены основные направления государственного регулирования предпринимательства в Украине, определены направления и методы их реализации. Большинство исследователей большое внимание уделяют формулировке основных задач в области поддержки предпринимательства в зависимости от тех или иных негативных тенденций, присущих самим предприятиям. Наиболее сложным в процессе планирования и реализации таких проектов является объективное учета различного рода факторов внешней и внутренней среды. Несмотря на это, существует большая проблема о путях внедрения государственной регуляторной политики и их конкретного определения.

Основными задачами исследования является решение вопроса как обеспечить четкое выполнение целостной системы государственной поддержки развития предпринимательства, в том числе посредством формирования высококачественного правового поля. Для этого рассмотрены подходы к решению проблем формирования и поддержки государством сектора предпринимательства, конкурентной среды в переходной экономике. Результаты проведенного исследования заключаются в теоретическом обосновании основных факторов, мешающих развитию предпринимательства и путей внедрения государственной регуляторной политики.

Ключевые слова: государственная политика, развитие, предприятие, финансирование, программа, кризис, законодательство.

Oksana Mazurenok

Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University,
56 Ruska st., Ternopil, 46001, Ukraine

e-mail: mazyrenokoxana@gmail.com

PhD, Assistant, Department of finance, accounting and control

PUBLIC POLICY IN THE SPHERE OF BUSINESS DEVELOPMENT SUPPORT

Abstract. *The aim of this work in the contemporary economy of Ukraine is extremely important task of effective state regulation, which should be founded on a comprehensive and systematic introduction of incentive means on enterprises based on the legal and regulatory framework policy.*

At present, the main areas of state business regulation in Ukraine, definitions and methods of their implementation are identified. Most researchers pay great attention to the formulation of the main tasks in the sphere of business support according to certain negative tendencies inherent in most businesses. The most complex stage in the planning and implementation of such projects is an objective consideration of all sorts of factors of internal and external environment. Taking into account above given, there is a significant problem concerning the ways of implementation of regulatory policy and specific definition .

The main objectives of the research is solving the problem of ensuring accurate execution of an integrated system of state entrepreneurship support, through the formation of high-quality legal framework. Approaches of solving the problems of formation and maintenance of the state enterprise sector, the competitive environment in transition economies are defined. The theoretical interpretation of major factors hidden business development and ways of implementing state regulatory policy are the results of the carried out investigation.

Keywords: *public policy, development, enterprise, finance, program, crisis legislation.*

Постановка проблеми. Проблема розвитку підприємництва набуває пріоритетного значення в Україні. Одним з аспектів цього питання є вплив державного регулювання на процеси господарської діяльності промислового підприємства. Актуальність і своєчасність

цієї проблематики зростає ще й в силу відсутності чіткого законодавчо-нормативного забезпечення у цій сфері. Це й зумовлює необхідність дослідження проблем формування й підтримки державою сектора підприємництва України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та науково-методичні підходи з питань законодавчо-нормативного регулювання у сфері машинобудування досліджені в працях багатьох вчених: Б. Андрушкова, В. Авер'янова, Г. Атаманчука, І. Голосніченка, Г. Забарного, Р. Калужного, С. Ківалова, Л. Ковалюк, В. Колпакова, А. Комзюка, Г. Кіндрацької, Т. Кравцової, М. Мостового, В. Немцова, О. Рябченко, А. Селіванова, Ю. Тихомирова, В. Цветкова, І. Ямпольської та ін. Проте, питання щодо особливостей впровадження державної регуляторної політики залишаються одними із недостатньо досліджених з точки зору вітчизняних науковців.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. На сьогоднішній день виділені основні напрямки державного регулювання підприємництва в Україні, визначені напрями та методи їх реалізації. Більшість дослідників велику увагу приділяють формулюванню основних завдань в галузі підтримки підприємництва в залежності від тих чи інших негативних тенденцій, притаманних самим підприємствам. Найбільш складним в процесі планування та реалізації таких проектів є об'єктивне врахування різного роду чинників зовнішнього і внутрішнього середовища. Зважаючи на це, існує значна проблема щодо шляхів впровадження державної регуляторної політики та їх конкретного визначення.

Мета статті. Метою даної роботи в сучасних умовах господарювання України надзвичайно актуальним є завдання ефективного державного регулювання, яке повинно ґрунтуватися на комплексному і системному впровадженні стимулюючих заходів на підприємствах, що базуються на законодавчо-нормативній базі політики держави.

Виклад основного матеріалу. Україна сьогодні знаходиться на шляху всебічних економічних перетворень. За таких умов, налагодження стабільного інвестиційного процесу є справою особливого значення. Нестача капіталу є головною проблемою перехідної економіки. Таким чином, можна зробити висновок, що першочерговою умовою процесу інвестування є наявність певних джерел фінансових коштів. Ці джерела можуть мати різні ознаки, певні переваги та недоліки. З огляду на це, можна виділити наступні групи:

- Міжнародні фінансові установи (МВФ, ЄБРР і т.д.);
- Іноземні банки та інвестиційні фонди;
- Транснаціональні корпорації та великі компанії;
- Національні банки та фінансові установи;
- Національні підприємства та приватні інвестори.

Скажімо, централізовані фінансові вливання з міжнародних фінансових установ вже довели свою неефективність. Іноді складається враження, що український уряд отримує наступні транші грошових коштів задля сплати відсотків за попередніми боргами. Така політика не може призвести ні до чого доброго. Це можна спробувати пояснити чи то невмінням розподіляти фінансові надходження, чи то відсутністю відповідних механізмів. Якщо капітальні вкладення не відображаються відповідним чином на розвитку виробництва, його оновленні та реструктуризації – це неминуче призводить до негативних наслідків, які в першу чергу пов'язані із інфляційними процесами.

Така ситуація вимагає надзвичайної ефективності від органів, що здійснюють розподіл отриманих коштів. Якщо цього нема, то залишається єдиний можливий напрям розвитку – реалізація конкретних інвестиційних проектів. За умови, коли інвестиційний процес здійснюється на рівні окремих підприємств чи проектів, він регламентується суто економічними важелями, що забезпечує безумовний позитивний вплив на розвиток економіки.

У таких умовах, шляхи отримання грошей для реалізації певних задумів ведуть за кордон. За умови неможливості використання внутрішніх фінансових ресурсів, дуже привабливими стають кредитні кошти іноземних інвесторів. Не зважаючи на не досить привабливі умови, великі інституціональні західні інвестори, міжнародні фінансові установи

та фонди починають звертати увагу на український ринок. Мотиви для цього можуть бути різними. Українське економічне середовище одночасно і приваблює і відштовхує. Для прикладу можна навести стислу характеристику, яку зробив Western NIS Enterprise Fund у своєму звіті за 2008 рік: «...хоча Україна й займає стратегічне географічне положення, має багаті природні ресурси та робочу силу з високим рівнем освіти, що робить її привабливим інвестиційним середовищем, вона ще не досягла свого очікувано потенціалу через те, що не змогла звести до мінімуму втручання держави у дію ринків, усунути адміністративні перепони, що заважають веденню бізнесу, виконати намічені показники приватизації та стати привабливою для іноземних та внутрішніх інвесторів». Для прикладу наведемо, що іноземні інвестори вложили в економіку Рівненської області на початку року майже 10 млн. дол. США прямих інвестицій. На кожного жителя області припадає 53 дол. Ці інвестиції здійснили представники 23 країн світу. Найбільше коштів поступило із Великобританії і Швейцарії. Інвестиції були вкладені в 93 підприємства.

За даними Європейської комісії в Україні: «...за останній рік п'ятнадцять країн ЄС вклали 2,4 млрд. дол. США в різні сектори народного господарства України, або 36 % від загальної суми прямих іноземних інвестицій, які складають 6,7 млрд. дол. Найбільшими інвесторами з країн ЄС були такі, як Англія (686 млн. дол.), Нідерланди (464 млн. дол.), Німеччина (441 млн. дол.), Австрія (252 млн. дол.)». Основна частина коштів була направлена в лісову промисловість, оптову торгівлю, фінансовий сектор і транспортну галузь. За даними Українського Національного комітету Міжнародної Торгової палати: «Україна і Польща планують зробити ряд спільних підприємств з метою переробки лісів для збільшення кількості виробничої сировини, що в свою чергу дозволить забезпечити виробами із деревини і вітчизняний лісопереробний комплекс» [4, 5].

Існують різні підходи до вирішення проблем формування й підтримки державою сектора підприємництва, конкурентного середовища в перехідній економіці. Французькі вчені Н. Менкью та Х. Веріан виділяють два основні напрями державної політики щодо становлення приватного підприємництва:

– проведення приватизації з метою формування відповідального власника господаря, здатного до інвестиційної діяльності й зацікавленого в прискореному оновленні виробництва;

– забезпечення відповідних умов (економіко-політичних, законодавчих, інституціональних тощо) для утворення й ефективного функціонування малих і середніх приватних підприємств [7].

Оскільки роздержавлення й приватизація мають об'єктивні межі, визначенні межами державної власності, головний наголос поряд із завершенням зазначених процесів повинен бути зроблений на сприяння з боку держави діяльності малого підприємництва.

Через унікальний і неоціненний внесок, який малі підприємства пропонують для економічного процвітання держава зобов'язана посилити державне фінансування розвитку малого бізнесу, зберігаючи при цьому фінансову підтримку бізнес-інкубаторів, що дозволить забезпечити і сприяти розширенню співробітництва та інновацій шляхом допомоги, де малі підприємці та інноватори можуть працювати разом, обмінюватися ідеями. Також державі слід обережно проводити ліквідацію податкових пільг, які не рідко відіграють значну роль в економічному розвитку відповідних секторів ринку [10, 11].

За словами Арсенія Яценюка: «Державна політика підтримки бізнесу – сукупність пріоритетних рішень(заходів), що визначають основні напрями й форми правового, економічного та організаційного розвитку підприємництва з урахуванням інтересів держави та суб'єктів господарювання». Тобто під державною підтримкою розуміється, з одного боку, державне регулювання цього сектора економіки, що передбачає формування державними структурами відповідних умов становлення й розвитку підприємництва, а з іншого – створення стимулів, використання матеріальних і фінансових ресурсів, що залучаються у сферу підприємництва на пільгових засадах [3].

Існують три аспекти державної політики підтримки підприємництва. По-перше, треба взяти до уваги аспект програмний, що стосується комплексу взаємопов'язаних і послідовних цілей, планів і правил вирішення завдань у галузі державного регулювання бізнесу. По-друге, у руслі так званої «позитивної економіки» державного управління слід аналізувати реальний перебіг процесів застосування державними органами та їх працівниками владних повноважень і різноманітних можливостей впливу на функціонування та розвиток підприємництва. По-третє, адекватним завершенням цього руху виступає характеристика політичної організації суспільства в тій частині, що стосується діяльності держави у сфері підтримки та розвитку бізнесу, відповідних соціальних інститутів [1].

Діяльність із налагодження результативного й ефективного механізму формування та реалізації державної політики підтримки бізнесу в Україні, безсумнівно, вимагає творчого запозичення та використання світових досягнень у цій сфері, насамперед досвіду країн з розвинутою ринковою економікою. Вивчення досвіду підприємництва в розвинутих країнах свідчить, що сприяти його розвитку можна лише шляхом поєднання, комбінування різних форм, методів засобів регулювання й підтримки, головними серед яких є: фінансово-кредитна підтримка, що передбачає прямі гарантовані позики, цільове субсидювання, цільове бюджетне фінансування, сприятлива податкова політика, що передбачає пільгового оподаткування, надання права прискореної амортизації і вилучення амортизаційних відрахувань з об'єктів оподаткування, інформаційно-консультативна підтримка, що забезпечує інформаційне обслуговування.

Залишаються гостроактуальними проблеми формування цілісної системи державної підтримки розвитку підприємництва, зокрема формування високоякісного правового поля. Сьогодні ж підприємницьку діяльність в Україні регламентують 32 закони, 22 постанови Кабінету Міністрів та 14 указів Президента. Лише впродовж 1997-2012 рр. до цих нормативно-правових документів було внесено близько 1000 змін і доповнень, які часто або суперечили вже діючим нормам, або зовсім їх перекреслювали. Така кількість законів, підзаконних актів та змін до них ніяк не сприяє нормальному розвитку підприємства, вносить плутанину та дезорганізує цей процес.

Національна програма сприяння розвитку підприємництва в Україні є комплексом заходів, спрямованих на реалізацію державної політики щодо вирішення проблем розвитку підприємництва. Національна програма сприяння розвитку підприємництва в Україні затверджується Верховною Радою України шляхом прийняття відповідного закону.

Основними чинниками, які заважають розвитку підприємництва, є:

- відсутність чітко сформульованої через систему правових актів державної політики у сфері підтримки підприємництва;
- збільшення адміністративних бар'єрів (реєстрація, ліцензування, сертифікація, системи контролю і дозвільної практики, регулювання орендних відносин тощо);
- відсутність реальних та дієвих механізмів фінансово-кредитної підтримки;
- надмірний податковий тиск і обтяжлива система звітності;
- невпевненість підприємців у стабільності умов ведення бізнесу;
- надмірне втручання органів державної влади в діяльність суб'єктів господарювання [2].

Проте темпи зростання підприємництва в Україні свідчать про його достатній внутрішній потенціал, а результати аналізу розвитку в умовах ринкових реформ — про необхідність формування та проведення державної політики щодо підтримки підприємства.

Державна підтримка підприємництва здійснюється Кабінетом Міністрів України та іншими центральними органами виконавчої влади.

Державна підтримка підприємництва щодо формування його інфраструктури здійснюється шляхом створення та забезпечення діяльності мережі бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів тощо.

Основними завданнями таких організацій є:

- консультування з питань законодавства України;
- надання інформації щодо здійснення державної підтримки суб'єктів малого підприємництва;
- надання інформації щодо наявності в регіоні необхідності використання товарів (послуг), що виготовляються суб'єктами малого підприємництва, які розташовані на території регіону;
- підвищення рівня кваліфікації управлінського персоналу суб'єктів малого підприємництва.

Впровадження державної регуляторної політики повинно забезпечуватися шляхом:

- координації діяльності органів різних рівнів виконавчої влади з планування регуляторної діяльності, підготовки проектів регуляторних актів із застосуванням процедури публічного обговорення;
- визначення ефективності проектів регуляторних актів та оцінки економічних і соціальних результатів їх впровадження;
- удосконалення законодавства з метою зменшення надмірного державного втручання у сферу підприємництва;
- вдосконалення дозвільної системи у сфері підприємництва, спрощення процедури державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності.

Фінансово-кредитна підтримка підприємництва має бути спрямована на:

- формування мережі регіональних фондів підтримки підприємництва та кредитно-гарантійних установ;
- розроблення та запровадження ефективних кредитно-гарантійних механізмів мікрокредитування суб'єктів малого підприємництва;
- створення та підтримку фінансових інститутів, які працюють на розвиток малого підприємництва.

Для фінансування інвестиційних проектів суб'єктів підприємницької діяльності слід залучати кошти міжнародних фінансових організацій, а саме: Європейського банку реконструкції та розвитку, Американського фонду підтримки підприємств у нових західних незалежних країнах, Фонду "Євразія" тощо.

Висновки та пропозиції. Для успішного функціонування підприємств Верховною Радою було прийнято положення стосовно державної підтримки розвитку. В ній зазначалося, що під державною підтримкою розуміється, з одного боку, державне регулювання відповідного сектора економіки, що передбачає формування державними структурами відповідних умов становлення й розвитку підприємництва, а з іншого – створення стимулів, використання матеріальних і фінансових ресурсів, що залучаються у сферу підприємництва на пільгових засадах.

Очікуваними результатами реалізації Програми є прискорення розвитку підприємництва, використання його потенційних можливостей, перетворення його на дієвий механізм розв'язання економічних і соціальних проблем, сприяння структурній перебудові економіки, стійка тенденція збільшення кількості малих підприємств, зменшення рівня тіньового обороту у сфері підприємництва, збільшення внеску малого підприємництва в економіку України, зміцнення економічної бази регіонів, позитивний вплив на вирішення проблем безробіття, насичення вітчизняного ринку товарами та послугами.

Використана література:

1. Закон України «Про підтримку малого підприємництва» від 19.10.2000 р. № 2063-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
2. Закон України «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва» від 21.12.2000 р. № 2157-III : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
3. Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» від 22.03.2012 р. № 4618-17 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
4. Закон України «Про ратифікацію Протоколу про вступ України до Світової організації торгівлі» від 10.04.2008 року N 250-VI : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

5. Указ Президента України «Про програму інтеграції України до Європейського Союзу» від 14.09.2000 р. № 1072 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
6. Указ Президента України «Про Стратегію економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004-2015 роки від 28.04.2004 р. № 493/2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
7. Косік, А. Ф. Мікроекономіка. Навч. посібник / А. Ф. Косік, Г. Е. Гронтковська. – Київ : Центр навчальної літератури, 2004. – 416 с.
8. Єфименко Т. «Напрямок розвитку податкового потенціалу малого підприємництва» / Т. І. Єфименко // Вісник Української Академії державного управління при Президенті України: Науковий журнал . – 07/2001 . – №3 . – С. 141-148.
9. Основы предпринимательства / Под общ. ред. проф. Пелиха А. С. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2004. – 512 с.
10. Barney J. A. Firm Resources and Sustained Competitive Advantage / J. A. Barney // Journal of Management. – Vol. 17. – No. 1. – 1991. – PP. 26-44.
11. Public Policy Positions [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.loudounchamber.org>.

REFERENCES

1. Law of Ukraine. On the support of small business from 19.10.2000, № 2063-III [Zakon Ukrainy «Pro pidtrimku malogo pidpriemnictva» vid 19.10.2000, № 2063–III], available at: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Law of Ukraine. On the national program of small business» from 21.12.2000, № 2157-III [Zakon Ukrainy «Pro nacionalnu programu spriyannya rozvitku malogo pidpriemnictva vid 21.12.2000, № 2157-III], available at: <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Law of Ukraine. On the development and state support of small and medium business in Ukraine from 22.03.2012, № 4618-17 [Zakon Ukrainy «Pro rozvitok ta derzhavnu pidtrimku malogo i sereznogo pidpriemnictva v Ukraini vid 22.03.2012, № 4618-17»], available at: <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Law of Ukraine. On ratification of the Protocol on Ukraine's accession to the World trade organization from 10.04.2008, N 250-VI [Zakon Ukrainy «Pro ratifikaciyu protokolu pro vstup Ukraini do svitovoi organizacii torgivli» vid 10. 04. 2008, N 250-VI], available at: <http://zakon.rada.gov.ua>.
5. Decree of the President of Ukraine. About Ukraine's integration into the European Union from 14.09.2000, № 1072 [Ukaz Prezidenta Ukrayiny «Pro programu integraciyi Ukrayiny do Evropeyskogo Soyuzu» vid 14.09.2000, № 1072], available at: <http://zakon.rada.gov.ua>.
6. Decree of the President of Ukraine. On the strategy of economic and social development of Ukraine towards european integration from 28.04.2004, № 493/2004 [Ukaz Prezidenta Ukraini «Pro Strategiyu ekonomichnogo ta socialnogo rozvitku Ukraini «Shlyahom evropejskoi integracii» vid 28.04.2004, № 493/2004], available at: <http://zakon.rada.gov.ua>.
7. Kosik A. F., Hrontkovska G. E. Microeconomics [Mikroekonomika]. Kyiv, 2004, p. 416 .
8. Yefymenko T. Areas of potential small business tax [Napryamki rozvitku podatkovogo potencialu malogo pidpriemnictva]. Visnik Ukrainiskoi Akademii derzhavnogo upravlinnya pri Prezidenti Ukraini – Bulletin of the Ukrainian Academy of Public Administration of the President of Ukraine, Kyiv, 2001, No. 3, pp.141-148.
9. Paliha A. C. Fundamentals of entrepreneurship [Osnovy predprinimatelstva]. Rostov-on-Don, Phenics, 2004, p. 512.
10. Barney J. A. Firm Resources and Sustained Competitive Advantage. Journal of Management, Vol. 17, No. 1, 1991, pp. 26-44.
11. Public Policy Positions, available at: <http://www.loudounchamber.org>.

Рецензія: д.е.н., проф. Бриндзя З. Ф.

Reviewed: Dr., Prof. Bryndzya Z. F.

Received: March, 2014

1st Revision: April, 2014

Accepted: May, 2014

